

Cirkulärnr: 1996:93
Diariernr: 1996/1676
Handläggare: Ingrid Söderström
Sektion/Enhet: Vård och Omsorg
Mottagare: Äldreomsorg
Omsorg och handikapp
Individ-och familjeomsorg
Grundskola
Barnomsorg inkl förskola
Rubrik: Vissa frågor om personlig assistans m m

1996-06-05

Vård och Omsorg
Ingrid Söderström

Äldreomsorg
Omsorg och handikapp
Individ-och familjeomsorg
Grundskola
Barnomsorg inkl förskola

Vissa frågor om personlig assistans m m

Cirkuläret innehåller följande avsnitt:

- Riksdagsbeslut avseende vissa frågor om personlig assistans
- Kommunens ansvar vid tillfälligt utökat behov av assistans
- Personlig assistans och sjukvårdsuppgifter - Allmänt råd

För ytterligare läsning hänvisas till:

- Proposition 1992/93:159 Stöd och service till vissa funktionshindrade
- Proposition 1995/96:146 Vissa frågor om personlig assistans
- Socialutskottets betänkande 1995/96: SoU 15 Vissa frågor om personlig assistans

Riksdagsbeslut avseende vissa frågor om personlig assistans

Riksdagen fattade den 23 maj beslut om ändringar i lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) samt i lagen om assistansersättning (LASS). Förändringarna förväntas spara 215 Mkr. i statens budget, framför allt genom att rätten till assistansersättning i vissa verksamheter endast undantagsvis beviljas. Enligt vår uppfattning kommer detta att innebära ökade kostnader för kommunerna. Vi redovisar här i korthet de beslut som fattats samt i förekommande fall förtydliganden med våra kommentarer. Förändringarna skall gälla från 1 juli 1996. Försäkringskassorna ges möjlighet att ompröva beslut som fattats före den 1 juli 1996 utan att två år förflutit.

Tidsram för beslut om assistansersättning

Den statliga assistansersättningen skall beviljas för ett visst antal timmar per vecka, månad eller längre tidsenhet, dock längst **sex månader**. Genom att begränsa avräkningsperioden för assistansersättningen till sex månader förväntas en bättre kostnadskontroll.

Kommentar

Den nya tidsramen innebär inte att den personliga assistenten skall visstidsanställas.

Definition av personlig assistans

I 9 a § LSS, förtydligas vad som avses med personlig assistans. Avgörande för om personlig assistans skall kunna beviljas är att personen behöver ett "*personligt utformat stöd som ges av ett begränsat antal personer åt den som på grund av stora och varaktiga funktionshinder behöver hjälp med sin personliga hygien, måltider, att klä av och på sig, att kommunicera med andra eller annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den funktionshindrade (grundläggande behov)*".

Den som behöver hjälp med dessa grundläggande behov skall även ha rätt till insatsen för andra *kvalificerade personliga* behov i sin dagliga livsföring om dessa inte tillgodoses på annat sätt.

Av specialmotiveringen framgår att, om den funktionshindrade däremot klarar av att på egen hand sköta sina grundläggande behov men t ex inte klarar av att på egen hand göra inköp eller sköta sin ekonomi, föreligger inte rätt till insatsen personlig assistent. Dessa behov skall tillgodoses genom andra insatser enligt LSS eller socialtjänstlagen.

En definition av begreppet personlig assistent i LSS får inte innebära att "någon grupp som för närvarande i praxis omfattas av lagstiftningen helt uteslängs från insatsen personlig assistent". Av motiveringarna framgår att personer med enbart psykiska funktionshinder bör kunna vara berättigade till personlig assistans i vissa speciella fall, där karaktären och omfattningen av det psykiska funktionshindret medför behov av hjälp med de grundläggande behoven. Som exempel nämns när den enskilde är helt ur stånd att själv klara sin hygien eller få i sig mat.

Om de grundläggande behoven uppgår till i genomsnitt mer än 20 timmar per vecka kan rätt till statlig assistansersättning föreligga enligt 3 § LASS.

Kommentar

Insatsen personlig assistent skall vara förbehållen *mycket gravt* funktionshindrade personer som behöver hjälp i *krävande eller komplicerade* situationer av *mycket personlig karaktär*. Rätten till assistans regleras i LSS.

Lagändringen innebär att den enskilde kan ha ett sammanlagt assistansbehov mer än 20 tim/vecka och ändå inte vara berättigad till assistansersättning.

Detta visar på behovet av en noggrann behovsbedömning där utgångspunkten skall vara den enskildes sammanlagda behov av omfattande hjälp i krä-

vande eller komplicerade situationer av mycket personlig karaktär. För att kunna få insatsen personlig assistans ska det finnas ett grundläggande hjälpbehov. Om en person behöver denna hjälp skall han enligt riksdagen även ha rätt till insatsen för andra kvalificerad personliga behov i sin livsföring om de inte tillgodoses på annat sätt. Behovsbedömningen måste således beakta personens hela livssituation.

Andra behov hos den enskilde skall tillgodoses med andra insatser enligt LSS eller enligt socialtjänstlagen i form av exempelvis hemtjänstinsatser. Även vid insatser enligt SoL bör den funktionshindrade personens behov av kontinuitet och integritet beaktas.

Exempel på andra insatser enligt LSS kan vara *ledsagning*, som skall underlätta deltagande i samhällslivet; *kontaktperson*, som skall hjälpa till att bryta isolering och underlätta ett självständigt liv samt ge råd i situationer som inte är av komplicerad natur; *avlösarservice* i hemmet, som bl a ger möjlighet för föräldrar till funktionshindrade barn att koppla av eller genomföra aktiviteter som barnet inte deltar i; ett *särskilt boende*.

Avgränsning mot annan verksamhet

Statlig assistansersättning skall utöver vad som tidigare angavs i 4 § LASS, inte lämnas för tid då den funktionshindrade *vistas i eller deltar i barnomsorg, skola eller daglig verksamhet enligt 9 § 10 LSS*. Avsikten är inte att i dessa situationer överföra ansvaret för personlig assistans till kommunerna. Däremot har kommunerna en skyldighet att enligt annan lagstiftning - SoL, LSS och skollagen - ge det stöd som behövs för att personen i fråga skall kunna delta i verksamheten.

Assistansersättning kan dock om *särskilda* skäl föreligger även lämnas för tid då den funktionshindrade deltar i verksamhet som redovisas ovan. Detta under förutsättning att funktionshindret eller kombinationen av funktionshinder medför att det krävs tillgång till någon person med ingående kunskap om den funktionshindrade och dennes hälsotillstånd. Det kan t ex vara där den enskildes funktionshinder skapar särskilda svårigheter att kommunicera med andra än sin assistent.

Socialutskottet ser det som särskilt angeläget att försäkringskassorna och kommunerna samverkar för att kontinuiteten och tryggheten i det personliga stödet inte urholkas. Samma person kan t ex vara personlig assistent åt ett barn med LASS-ersättning och samtidigt elevassistent åt barnet under lektionstid men då med ersättning från kommunen.

Det skall också vara möjligt att kunna behålla sin assistansersättning enligt LASS vid *kortare sjukhusvistelse* om personens funktionshinder kräver att en person eller ett starkt begränsat antal personer med ingående kunskap om den funktionshindrade finns till hands. Ersättning lämnas dock inte för sjukvårdande insatser och skall inte ersätta den omvårdnad som sjukvårdshuvudmannen är skyldig att ge.

Kommentar

Funktionshindrade personers behov av särskilt stöd i barnomsorg, skola och daglig verksamhet ska i princip tillgodoses inom ramen för verksamheten, t ex genom elevassistent i skolan eller höjd personaltäthet. Svenska Kommunförbundet har under ärendets beredning framfört att ändringen i LASS borde införas även i LSS. Detta har ej hörtsammats.

Barns rätt till personlig assistans

Vid bedömning av barns rätt till personlig assistans föreslogs i propositionen ett förtydligande beträffande föräldraansvaret.

Riksdagen anser dock att ett förtydligande i lagen avseende barns rätt till personlig assistans i förhållande till föräldraansvaret inte behöver göras utan anser att den princip som tillämpas vid bedömning av rätt till vårdbidrag för handikappade barn skall gälla även vid bedömning av personlig assistans.

Kommentar

För vissa gravt funktionshindrade barn för vilka föräldraansvaret i kombination med t ex vårdbidrag, avlösarservice, barnomsorg och skola inte räcker till skall det finnas möjlighet att få personlig assistans. För dessa barn, som har flera funktionshinder samtidigt och därmed ett omfattande omvårdnadsbehov under hela dygnet eller stor del av dygnet kan personlig assistans vara av grundläggande betydelse. Assistansen kan enligt riksdagen för dessa barn innefatta personligt stöd på grund av t ex epilepsi, extrem infektionskänslighet, hjärtsjukdom eller andningsproblem. Vid bedömning av behov skall hänsyn tas till barnets ålder, utveckling och omständigheter i övrigt.

Uppföljning och kontroll mm

Riksförsäkringsverket och Socialstyrelsen kommer att få i uppdrag att utforma ett system för fortlöpande kartläggning och uppföljning av assistansersättningen. Syftet skall vara att ge möjligheter till kontroll av kostnadsutvecklingen och hindra kostnadsövervältring från kommunerna till staten. En förutsättning för detta skulle kunna vara en särredovisning av kostnaderna för verksamhet enligt LASS och kommunens övriga verksamhet anser riksdagen.

Riksdagen konstaterar också att det inte skett någon utvärdering av det delade huvudmannskapet för den statliga assistansersättningen, som kan ge underlag för att överväga en förändring.

Kommentar

Antalet personer som ges insatser enligt LASS fortsätter att öka. Under våren 1996 är antalet i nivå med det som antogs inför reformen 1994. I maj hade 6900 personer beslut om statlig assistansersättning. Enligt Kommunförbundets bedömning kommer den indragning av medel som gjordes inför reformen och kommunernas avlastning för 1995 att gå ungefär jämnt upp, med beaktande av den eftersläpning som finns i beslut avseende 1995. För 1994 gav regleringen däremot ett underskott på 600 Mkr. för kommunerna.

Insatserna per person har ungefär fördubblats sedan reformens införande, vilket kraftigt ökat statens kostnader och lett till sparförslaget i propositionen. Riksdagen har inte föreslagit någon kompensation till kommunerna för de statliga besparingarna på ca 215 Mkr.

Det finns stor osäkerhet i hur de nya avgränsningarna kommer att tillämpas och hur antalet personer med statlig assistansersättning kommer att förändras. Vi instämmer därför i att det finns anledning att fortsatt följa hur reformen utvecklas och vilka ekonomiska konsekvenser den får för stat och kommuner.

Kommunens ansvar vid tillfälligt utökat behov av assistans

Enligt LSS 9 § 2 har kommunen ansvar för att tillgodose behovet av personlig assistans i de fall detta inte täcks av assistansersättningen. Av lagens specialmotivering framgår att kommunens ansvar är att faktiskt tillhandahålla och finansiera stödet vid tillfälligt utökat behov t ex när den ordinarie assistenten är sjuk. Detta tillfälligt utökade behov har av vissa privata assistansanordnare uppfattats som att kommunen med automatik skall svara för de kostnader anordnaren har haft för sjuklön eller vikariatskostnader när den ordinarie assistenten varit sjuk/ledig och de tillsatt vikarie.

För att kommunen skall kunna betala ut ersättning för sådant stöd måste ett LSS-beslut ha fattats. En generell överenskommelse bör kunna träffas mellan respektive assistansanordnare och kommunen om vilka rutiner som skall tillämpas vid assistentens sjukdom. Den funktionshindrade skulle då inte behöva ansöka hos kommunen vid varje sjukdomstillfälle.

Vid behov av tillfälligt utökat stöd vid t ex semesterresa eller annan i förväg planerad aktivitet skall däremot den enskilde ansöka hos kommunen och beslut fattas i vanlig ordning.

Personlig assistans och sjukvårdsuppgifter - Allmänt råd, SOSFS 1996:9 (S)

I rådet diskuteras gränsdragningen mellan en personlig assistents insatser i form av egenvård och sjukvårdande uppgifter.

Ytterligare upplysningar om innehållet i cirkuläret lämnas av Margareta Erman tfn 08-772 43 23, Lena Sandström tfn 08-772 44 34 och Ingrid Söderström tfn 08-772 43 42 samt när det gäller peronalpolitiska frågor av Håkan Brodin tfn 08-772 47 41 och den ekonomiska uppföljningen av Andreas Hagnell tfn 08-772 42 50.

SVENSKA KOMMUNFÖRBUNDET
Vård och Omsorg

Anita Sundin

Ingrid Söderström